

Tjernobyl: 40 år efter er problemerne stadig ikke løst

Gunnar Boye Olesen, klima- og miljøorganisationen VedvarendeEnergi, 24. april 2026

Den 26. april 2026 er det præcis 40 år siden, at Tjernobyls reaktor 4 eksploderede i den hidtil mest alvorlige atomkraftkatastrofe.

40 år efter ulykken er området omkring værket stadig præget af radioaktiv forurening. Den såkaldte eksklusionszone strækker sig cirka 30 kilometer ud fra atomkraftværket, og selv om dele af området i dag har lavere strålingsniveauer, findes der fortsat radioaktive hotspots, hvor mennesker kun bør opholde sig i kort tid.

Selve den ødelagte reaktor indeholder stadig store mængder radioaktivt materiale. Den er i dag dækket af en stor beskyttelsesstruktur – ofte omtalt som den nye sarkofag – som blev bygget for at inddæmme radioaktivt støv og beskytte det ødelagte reaktorområde. Men heller ikke den er en permanent løsning. Den er konstrueret til at holde i omkring 100 år¹, mens radioaktivt affald kan være farligt i mange tusinde år: Faktisk skal radioaktivt affald opbevares i mindst 1000.000 år før radioaktiviteten er klinget så meget af, at det er på niveau med den naturlige radioaktivitet.

Tjernobyl er derfor ikke en afsluttet ulykke. Det er en radioaktiv generationsforurening, som både nuværende og kommende generationer skal håndtere.

Hvis alt går vel, skal vores efterkommere om nogle årtier finde nye løsninger: måske bygge en ny beskyttelsesstruktur, måske begynde at fjerne det stærkt radioaktive materiale – og under alle omstændigheder fortsætte overvågningen af området.

Men alt går desværre ikke vel. Tjernobyl ligger i dag i et land, der dagligt er under angreb. Den 14. februar 2025 blev den nye beskyttelsesstruktur ramt og beskadiget af et droneangreb, som Ukraine har tilskrevet Rusland¹. Skaden førte ifølge Det Internationale Atomenergiagentur, IAEA, ikke til et umiddelbart radioaktivt udslip, men den svækkede strukturens sikkerhedsfunktion og viser, hvor sårbare atomkraftanlæg og radioaktive efterladenskaber kan være i krig og konflikt.

Radioaktiviteten fra Tjernobyl spredte sig samtidig langt ud over Ukraine. I store dele af Europa blev der registreret radioaktivt nedfald, og så langt væk som i Wales var der i mange år særlige råd og begrænsninger knyttet til rensdyrkød på grund af forhøjede niveauer af radioaktivt cæsium² - det blev først ophævet i 2012. Selv i dag findes der fortsat forhøjede niveauer af radioaktive stoffer som cæsium-137 og strontium-90 i dele af de berørte områder. De to stoffer har halveringstider på omkring 30 år. Det betyder, at en betydelig del af radioaktiviteten stadig er tilbage 40 år efter ulykken. Strontium-90 er særligt problematisk, fordi stoffet kan optages i knoglerne, hvis mennesker indtager forurenede fødevarer.

¹ <https://chernobylnuclearmeltdown.com/blogs/chernobyl-sarcophagus-new-safe-confinement-drone-strike>

² <https://chernobylnuclearmeltdown.com/blogs/chernobyl-impact-ukraine-belarus-beyond>

Hvad kostede Tjernobyl?

Omkostningerne ved Tjernobyl er svære at gøre op. Millioner af mennesker blev påvirket af ulykken, og konsekvenserne rækker over både sundhed, evakuering, tabt landbrugsjord, oprydning, overvågning og sociale følger.

Et skøn over omkostningerne for de første 40 år – alene for Ukraine og Hviderusland, som blev hårdest ramt af det radioaktive nedfald – lyder på 384 milliarder dollars. Det svarer til et beløb i størrelsesordenen af tusindvis af milliarder kroner – og 80 procent af Danmarks årlige BNP.

Når vi ser på menneskeliv, døde 28 mennesker af akut strålesyge i månederne efter ulykken. Dertil kommer de langsigtede sundhedskonsekvenser. FN-organer har tidligere vurderet, at op mod 4.000 mennesker blandt de mest udsatte grupper kunne være døde af kræft som følge af ulykken og den øgede radioaktive bestråling, mens andre opgørelser opererer med højere tal³. Derudover har mange mennesker fået kræft – ikke mindst kræft i skjoldbruskkirtlen – men overlevet efter behandling.

Tjernobyl-reaktoren var en særlig risikabel type med grafitmodereret kerne. Men senere ulykker og hændelser viser, at alvorlige problemer også kan opstå ved andre reaktortyper som de letvandsreaktorer, der bruges i dag i det meste af verden.

I 2011 førte en tsunami til nedsmeltning af tre reaktorer på Fukushima Daiichi-værket i Japan. Og i 2006 var Forsmark-værket i Sverige ramt af en alvorlig hændelse, hvor en kortslutning i el-systemet satte centrale sikkerhedssystemer ud af drift. Efter 22 minutter lykkedes det personalet at genetablere dele af strømforsyningen og få situationen under kontrol. Hændelsen udviklede sig ikke til en kernenedsmeltning, men den viste, hvor hurtigt en teknisk fejl kan udvikle sig til en alvorlig sikkerhedsrisiko.

Hvad har vi lært af Tjernobyl?

Forhåbentlig har vi lært, at manglende information, utilstrækkelig sikkerhedskultur og dårlig kommunikation kan få katastrofale konsekvenser. Operatører på atomkraftværker skal vide præcist, hvad der kan gå galt – og hvordan de skal handle, når noget begynder at gå galt.

Men vi bør også lære noget mere grundlæggende: at ejerne af atomkraftværker skal betale for de omkostninger, de kan forvolde. Tjernobyl viste, at regningen efter en atomkraftulykke kan blive enorm – og at det i praksis ofte er befolkninger, samfund og kommende generationer, der kommer til at betale.

Her er der stadig langt igen. Atomkraftværkers ansvar er begrænset af nationale regler og internationale aftaler. I flere lande er operatørernes økonomiske ansvar ved en ulykke langt lavere end de reelle omkostninger ved en stor atomkatastrofe. Det betyder, at atomkraft i praksis ikke

³ <https://iere.org/how-many-have-died-from-chernobyl-radiation/>

bærer sin fulde risikoøkonomi. Det højeste ansvar noget EU-land med atomkraftværker kræver er 2,5 milliarder euro – og i mange lande er det langt mindre. Det er langt under 1 procent af Tjernobyl-ulykkens omkostninger. Det er et problem, der bør tages langt mere alvorligt.

Vi kan også lære, at placering betyder noget. Tjernobyl lå langt fra større byer, og selv da var konsekvenserne voldsomme. I dag foreslår atomkrafttilhængere – blandt andre Liberal Alliance – at opføre atomkraftværker få kilometer fra Aarhus og Kalundborg. Det rejser et vigtigt spørgsmål: Har vi virkelig lært af erfaringerne, hvis vi vil placere atomkraft tæt på nogle af landets større byområder?

I klima- og miljøorganisationen VedvarendeEnergi opfordrer vi til, at Danmark og de danske politikere bruger 40-årsdagen for Tjernobyl-katastrofen til at overveje, hvilken energivej vi ønsker at gå.

Skal vi satse på atomkraft – med de langsigtede affaldsproblemer, de store økonomiske risici og de sikkerhedsmæssige konsekvenser, det indebærer? Eller skal vi vælge de sikrere alternativer til fossile energikilder, som allerede findes?

I den overvejelse bør det også indgå, at vedvarende energi i dag er både billigere og hurtigere at etablere end atomkraft. Hvis vi vil handle effektivt på klimakrisen, har vi brug for løsninger, der kan sættes i gang hurtigt, skaleres bredt og give mennesker tryghed – ikke nye risici, som kommende generationer skal leve med.

Læs mere om atomkraft på klima- og miljøorganisationen VedvarendeEnergis hjemmeside:
www.ve.dk